

ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗНАННЯ — НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА І ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ

Кизенко В.І.

Інститут педагогіки НАПН України

E-mail: 358svk@bigmir.net

Варіативний освітній компонент, інтегруючи аксіологічний, когнітивний, особистісний, діяльнісно-творчий та інші компоненти, несе значний потенціал позитивного впливу на загальні й специфічні дидактичні функції формування і реалізації варіативного компонента змісту освіти, наприклад, на: гуманітаризацію освіти; дитиноцентризм; інтенсивне стимулювання прояву особистісних новоутворень як учителя, так і учня; інтеграцію змісту освіти та навчального знання задля соціалізації і професійної орієнтації здобувачів освіти; взаємозв'язок різних форм організації навчання тощо. З уведенням варіативного освітнього компонента в освітній процес закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) у змісті допрофільної підготовки і профільного навчання забезпечується всебічний розвиток особистості, корекційно-адаптивні та особистісно-розвивальні компоненти.

Зазначимо, що принцип міжпредметності, конституційований на інтеграції знань, розглядається у взаємозв'язку з усталеним у профільному навчанні учнів предметним принципом та передбачає побудову змісту освіти з урахуванням міжпредметних знань, що групуються відповідно до актуальних соціально-культурних й економічних проблем суспільства, а також практичних завдань і зумовлених ними наукових проблем [4]. На сучасному етапі розвитку освіти вагомим значення набувають питання, що стосуються гносеологічної цінності навчальної книги як засобу реалізації інваріантної та варіативної складових змісту освіти у старшій школі (Васьківська Г., 2015), інтеграції змісту шкільної освіти в умовах профільного навчання (Трубачева С., 2004), інноваційних підходів до конструювання

змісту профільного навчання на основі міжпредметної інтеграції (Барановська О., 2015), гуманізації процесу навчання в сучасній варіативній школі (Бондар С., 1998), теоретико-методологічних засад інтеграції навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності (Бондар Л., 2013), активізації творчого потенціалу учня за умов інтеграції педагогічних технологій (Романовська А., 2012), підготовки майбутніх учителів до процесу формування в учнів ціннісно-сміслових орієнтацій (Косянчук С., 2015), технологій співпраці як шляху реалізації інтеграції в навчально-виховному процесі (Романенко Ю., 2013), інтеграції засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчання у процесі формування комунікативної компетентності (Красник М., 2012) та ін.

Принцип інтеграції змісту освіти передбачає створення такої структури освітньої системи, де взаємодіють попередня і наступна освітні ланки за змістом і навчальними технологіями, раціональним поєднанням диференційованих й інтегрованих навчальних предметів. Це дає змогу гуманізувати освітню систему та досягти кожному суб'єктові навчання бажаних і посильних освітніх результатів [6]. Принцип інтеграції навчального знання полягає у формуванні цілісного світогляду учня через долучення його до сукупності всіх галузей знань та до розкриття зв'язків між ними. На думку Г. Васьківської, «метапредметний рівень навчальної діяльності визначають навчальні метапредмети (курси, теми) – освітні структури, зміст яких групується навколо системи фундаментальних освітніх об'єктів, що є ключовими сутностями, які відображають єдність світу. Це вузлові точки основних освітніх галузей, завдяки яким існує реальна галузь пізнання й конструюється ідеальна система знань про неї» [3, с. 43]. На основі здійсненого аналізу «сутності життя, його цілісності, системності та різнорівневого характеру організації» А. Степанюк доходить висновку, що фундаменталізацію (а отже, – інтеграцію) «знань про живу природу доцільно здійснювати з позиції розкриття сутності життя на основі ідеї його цілісності, системності та ієрархічного принципу побудови» [7, с. 61]. Отже, різнобічні знання учня стосуються одного й того самого об'єкта, і школяр мусить привести їх у своїй свідомості до цілісності. В цьому

полягає сутність принципу інтеграції у навчанні. Тож педагогічний працівник має вибудовувати такий спосіб пояснення, який унеможливило процес усвідомлення здобувачем освіти будь-яких предметів чи явищ лише на емпіричному рівні. Натомість учень має бути готовим з'ясувати для себе, з одного боку, породжувальну ієрархію між предметами і явищами, а з іншого – типи зв'язків між ними, що дасть йому змогу універсально предметно-перетворювально чинити на засадах такого мислеосягнення [2].

У контексті профілізації школи знаннево-орієнтований підхід заміщується культуротворчим особистісно орієнтованим на розроблення змісту освіти. «Розв'язання відповідних мотиваційно-аксіологічних проблем сприятиме становленню інноваційної особистості» [5]. Осучаснення на цій основі форм навчання в профільній школі – важливий чинник модернізації освітнього середовища ЗЗСО та ефективної реалізації інваріантного змісту [1] і змісту курсів за вибором (спеціальних курсів) за такими їх основними групами:

- спеціальні курси для поглибленого і розширеного вивчення окремих розділів профільних загальноосвітніх предметів, які передбачені навчальною програмою, або додаткових розділів, які відсутні в змісті програми;
- спеціальні курси, що розкривають професійно-практичний аспект знань, якими оволоділи учні у процесі вивчення базових і профільних загальноосвітніх предметів;
- спеціальні курси для ознайомлення учнів із новими галузями знань, які не введені до змісту базових і профільних загальноосвітніх предметів, але орієнтовані на ширше розкриття специфіки майбутньої професії відповідно до вибраного профілю;
- спеціальні курси для вивчення наукових основ сучасних виробництв і технологій;
- спеціальні курси міжпредметного узагальнювального характеру, які на основі інтеграції знань, засвоєних у процесі шкільного навчання знань, завершують формування природничо-наукової і соціально-гуманітарної картин світу;
- спеціальні курси для допрофесійної і початкової професійної підготовки старшокласників.

Література

1. *Барановська О. В.* Форми навчання в профільній школі / О. В. Барановська // Біологія і хімія в школі. – 2007. – №4. – С. 38–41.
2. *Бех І.* Духовне прозріння особистості як психолого-педагогічна проблема / Іван Бех // Освіта і управління. – 2006. – Т. 9, № 3/4. – С. 79–98.
3. *Васьківська Г. О.* Метапредметний підхід до формування системи знань про людину як один із принципів сучасного підручникотворення / Г. О. Васьківська // Проблеми сучасного підручника. – К. : Пед. думка, 2012. – Вип. 12. – С. 42–50.
4. Енциклопедія освіти / АПН України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
5. *Косянчук С. В.* Технологический подход к процессу формирования ценностно-смысловых ориентаций старшеклассников / С. В. Косянчук // Univers Pedagogic. – 2014. – №1 (41). – С. 53–60.
6. *Сікорський П. І.* Основні завдання і принципи профільного навчання у загальноосвітній школі / П. І. Сікорський // Профільне навчання: теорія і практика : зб. наук. праць. – К., 2006. – С. 47–52.
7. *Степанюк А. В.* Фундаменталізація змісту біологічної освіти школярів [Електронний ресурс] / А. В. Степанюк // Педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 5. – С. 58–64. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2010_5/010.pdf